

8. ט"ז אורח חיים סימן תרע ס"ק ד
(ד) ויש אומרים שיש קצת מצוה כו'. וכ"כ רש"ל דמצוה לשמוח בחנוכה דברמב"ם משמע דימי שמחה ניהו וכ"כ מרדכי הארוך עכ"ל:

9. ביאור הלכה סימן תרע סעיף ב ד"ה * ונוהגין לומר ונוהגין לומר זמירות ותשבחות וכו' - עיין בתשובת מהרש"ל סימן פ"ה שכתב שראוי שהשמחה תהא מעורבת ובלולה בשמחת תורה ואל תבטל מקביעותך עכ"ל ובעו"ה יש אנשים שתחת זמירות ותשבחות שראוי להלל להש"י על הניסים שעשה לנו הם מרבים בשחוק הקרטין והרבה הרעישו הסה"ק ע"ז והשומר נפשו ירחק מזה:

10. משנה ברורה סימן תרע ס"ק י
(י) שהאכילה יהודית - היא היתה בתו של יוחנן כ"ג והיתה גזירה שכל ארוסה תבעל לטפסר תחלה והאכילה לראש הצוררים גבינה לשכרותו וחתכה את ראשו וברחו כולם

11. בן איש חי שנה ראשונה פרשת וישב - הלכות חנוכה סעיף כד
כד. אוכלין מאכלי חלב בחנוכה זכר לנס שנעשה בחלב שהאכילה יהודית את האויב שהיה ממלכי יון, והמעשה הובא בספר חמדת ימים, ונס זה נעשה קודם נס העקרי של חנכה בכמה שנים, אך הואיל ואותו אויב היה ממלכי יון וגם הוא היה רוצה להעבירם על דת, לכך עושין לנס זה ג"כ זכר בימי חנוכה, ע"ד שאמרו לאכול זרעונים בפורים זכר לנס של דניאל ע"ה וחביריו ע"ה. ונ"ל בס"ד לרמז טעם בחלב לשלשה מצות שגזרו לבטלם שהם חודש שבת מילה, ומסרו ישראל עצמן עליהם, דאות ח' דחלב הוא אות ראשונה של חודש, ואות ב' דחלב הוא אות שנית של שבת, ואות ל' דחלב הוא אות שלישי של מילה:

12. שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרע סעיף ג
אין מספידין בהם אלא לחכם בפניו. הגה: ואין מתעניין יום שמת בו אב או אם; ותענית חלום בחנוכה, ע"ל סימן תקס"ח סעיף ה'; ולענין צדוק הדין, ע"ל בהלכות ר"ח ס' ת"כ בהגה, וע"ל סימן תרפ"ג.

13. שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצו סעיף ז
יש מי שאומר שאונן מותר בבשר ויין, דלא אתי עשה דיחיד דאבילות ודחי עשה דרבים דאורייתא לשמוח בפורים, דדברי קבלה ניהו שהם כדברי תורה. הגה: וכל שכן שחייב במקרא במגילה

14. כף החיים ס"ק כ
ואונן נראה דאין להדליק נר חנוכה ולא דמי למגילה דפורים דברי קבלה משא"כ חנוכה ולכן לכו"ע נוהג אבילות בחנוכה, ובפורים אינן נוהגין ... ומ"מ אפשר שיניח לאשתו או לאחר להדליק ויענה אמן

15. רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ד הלכה יב
מצות נר חנוכה מצוה חביבה היא עד מאד וצריך אדם להזהר בה כדי להודיע הנס ולהוסיף בשבח האל- והודיה לו על הנסים שעשה לנו, אפילו אין לו מה יאכל אלא מן הצדקה שואל או מוכר כסותו ולוקח שמן ונרות ומדליק.

16. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף צט עמוד ב
משנה. ערב פסחים סמוך למנחה לא יאכל אדם עד שתחשך. אפילו עני שבישראל לא יאכל עד שישב. ולא יפחתו לו מארבע כוסות של יין, ואפילו מן התמחו.

17. מגיד משנה הלכות מגילה וחנוכה פרק ד הלכה יב
נראה שלמדו ממה שנתבאר פ' ז' מהלכות חמץ ומצה שאפילו עני שבישראל לא יפחות מד' כוסות והטעם משום פרסומי ניסא וכ"ש בנ"ח דעדיף מקדוש היום כמו שיתבאר בסמוך:

1. מרדכי מסכת פסחים פרק מקום שנהגו רמז תרה
וסעודת הרשות נראה דלא מיקרי אלא היכא דאיכא סעודה בלא מצוה כגון בשמחת מריעות או בחנוכה שמרבים סעודות אלו לאלו ואלו לאלו:

2. לבוש אורח חיים סימן תרע סעיף ב
ומפני שלא נמסרו ישראל באותו זמן ביד מושל אחד שהיה מושל עליהם להריגה כמו שהיה בימי המן, אלא שבאו האויבים עליהם למלחמה ולא בקשו מהם אלא ההכנעה, ולהיות ידם תקיפה על ישראל ולהעבירם על דתם, כידוע ממעשה אנטיוכוס שלא גזר עליהם להרוג ולהשמיד רק צרות ושמדות כדי להמיר דתם, כדרך המלכים המנצחים זה את זה וכובשין אחד מדינות חבריהם ומכריחן לאמונתו, ואם היו ישראל מכניעים להם להיות כבושים תחת ידם ולהעלות להם מס וחוזרים לאמונתם חלילה, לא היו מבקשים יותר, אלא שנתן השם יתברך וגברה יד ישראל ונצחום, לכך לא קבעום אלא להלל ולהודות, ולא למשתה ושמחה ... אבל בימי המן שהיתה הגזירה להרוג ולהשמיד את הגופות שהוא ביטול משתה ושמחה, ולא את הנפשות שאפילו המירו דתם ח"ו לא היה מקבל אותם, לכך כשנצלו ממנו קבעו להללו ולשבחו יתברך גם כן על ידי משתה ושמחה, הלכך ריבוי הסעודות שעושין בחנוכה אינן אלא סעודות הרשות

3. שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרע סעיף ב
ריבוי הסעודות שמרבים בהם הם סעודות הרשות, שלא קבעום למשתה ושמחה. הגה: וי"א שיש קצת מצוה ברבוי הסעודות, משום דבאותן הימים היה חנוכת המזבח (מהר"א מפרא"ג). ונוהגין לומר זמירות ושבחות בסעודות שמרבים בהם, ואז היו סעודת מצוה (מנהגים). יש אומרים שיש לאכול גבינה בחנוכה לפי שהנס נעשה בחלב שהאכילה יהודית את האויב (כל בו ור"ן).

4. מגן אברהם סימן תרע ס"ק ג
וי"א שיש כו'. וכ"מ בד"מ משום דאי' במגילת תענית ובמדרש בהעלותך שקבעו למשתה ושמחה שנגמרה מלאכת המשכן בזמן הזה וכ"פ ביש"ש פ"ז דב"ק ס"ל"ז וב"ח:

5. פרי מגדים אורח חיים אשל אברהם סימן תרע ס"ק ג
ג ויש אומרים. עיין מ"א. במשכן היה בניסן, עיין אליה רבה אות י"ז, נשלם מלאכת המשכן בכ"ה בכסליו והמתינו עד ניסן שנולד יצחק. ובדרכי משה [אות א] לא כתב במשכן, וי"ל בחנוכת המזבח בימי חשמונאי, יע"ש. (ובכ"ח) [ובב"ח] [ריש עמוד תרטז] בשם המדרש חנוכת נשיאים בחנוכה, וכל אחד יום טוב, צ"ע, דבניסן היה, עיין בטור סימן תכ"ט [עמוד שב]. ויש לומר הנשיאים רצו לחנוך מיד בכ"ה בכסליו, ומחשבה ודיבור מצרפה ה' למעשה, אלא שהמתינו בדבר ה' עד ניסן, ושלם להם בימי חשמונאי, וכמו שכתב אליה רבה, ואתי שפיר:

6. משנה ברורה סימן תרע ס"ק ז
(ז) דבאותן הימים וכו' - ר"ל בכ"ה בכסליו כדאיתא במדרש דמלאכת המשכן נגמר בכ"ה בכסליו אלא שהמתין הקדוש ברוך הוא בהקמה עד ניסן שנולד בו יצחק ואמר הקדוש ברוך הוא עלי לשלם לכסליו ושלם לו חנוכת בית חשמונאי. וגם שם בימי אנטיוכוס טמאו ההיכל ועשו חנוכת הבית בשמנה ימים אלו בבית:

7. רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ג
ומפני זה התקינו חכמים שבאותו הדור שיהיו שמונת הימים האלו שתחלתן מליל חמשה ועשרים בכסלו ימי שמחה והלל

18. שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרעא סעיף א
צריך ליזהר מאד בהדלקת נרות חנוכה, ואפילו עני המתפרנס
מן הצדקה שואל או מוכר כסותו ולוקח שמן להדליק.

הדלקת נר חנוכה, אלא שנכנס למצב של אונס, ומאן יימר לן
דאדם חייב להוציא כל ממונו כדי לא להיות במצב של אונס,
אמנם קי"ל דיש לעשות הקל הקל תחילה, למרות זאת הרי
רבים הסוברים שהוא רק מדרבנן, ובפרט בענינו שעוסק
במצות רפוי גופו.

19. חשוקי חמד מסכת שבת דף כא עמוד ב
הדלקת נרות חנוכה או אמירת על הנסים והלל
שאלה. אדם הנמצא בכלא ולא יכול לקיים מצות הדלקת נר
חנוכה וגם לא לומר על הנסים והלל, כי המקום שם לא נקי,
ויכול לשלם שוחד לשר בית הסוהר כדי שישחרר אותו לחצי
שעה, או להדלקת נר חנוכה בשקיעה, או למחרת ביום שיכול
לומר על הנסים והלל במה יבחר?
תשובה. דן בזה רבינו שלמה קלוגר (בחכמת שלמה תרפ"ג
סעיף א) וכתב: במסכת שבת דף כא ע"ב נאמר: מאי חנוכה?
דתנו רבנן בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמניא אינון דלא למספד
בהון ודלא להתענות בהון... לשנה אחרת קבעום ועשאום
ימים טובים בהלל ובהודאה. ויש כאן ב' דברים לשאול: א.
אמאי שואלת הגמרא מאי חנוכה? הרי תנוקות של בית רבן
יודעים מה זה חנוכה. והיא מצוה חביבה על עם ישראל
משנות דור ודור. ב. למה הברייתא לא מסיימת שצריך
להדליק בהם נר, והיא רק מספרת שקבעום ועשאום ימים
טובים בהלל והודאה. והשיב: שאלת הגמרא היתה מהי עיקר
מצות חנוכה, האם הדלקת הנר או שמא ההלל והודאה, ולפי
זה יוצא שאם לא יכול לקיים את שניהם יבחר בהלל והודאה
שהוא עיקר החנוכה.

20. ערוך השולחן אורח חיים סימן תרעא סעיף ב
ונראה דבנר חנוכה וד' כוסות אין שיעור להוצאתן דאע"ג
דבכל המצות יש שיעור עד שליש במצוה כמ"ש בס"י תרנ"ו
לענין אתרוג או חומש כמ"ש שם מ"מ אלו שהם פירסומי
ניסא וחייבו לעני למכור כסותו שוב אין שיעור לדבר ויש מי
שאומר דגם כאן אל יבזבז יותר מחומש [פמ"ג] ולא נראה כן
[וכ"כ הגרע"א] רק באמת לא שכיח זה וההוצאה קטנה בזה
אך לדינא נראה כמ"ש:

21. חשוקי חמד מסכת מגילה דף ג עמוד א
שאלה. חולה שקבעו לו תור לניתוח בחנוכה, ועל ידי כך
יתבטל ממצות ההדלקה, ובידו לשכור רופא שינתחו בבית
חולים פרטי לפני חנוכה, ואז יוכל לשוב לביתו ולהדליק נר
חנוכה כדין, האם חייב לבזבז ממון רב כדי להנתח לפני
חנוכה?

תשובה. כתב השולחן ערוך (סימן תרעא ס"א) צריך ליזהר
מאד בהדלקת נרות חנוכה, ואפילו עני המתפרנס מן הצדקה
שואל או מוכר כסותו, ולוקח שמן להדליק. וכתב הפמ"ג
(משבצ"ז סק"ג) שכמו שבאתרוג אין צריך לבזבז יותר
מחומש, הוא הדין בנר חנוכה. וכתב על כך רע"א (בגליון)
ולענ"ד לא משמע כן, דהא עני המחזיר על פתחים מוכר
כסותו, ולעני כזה, נראה דכסותו הוא בכלל הון רב, ואפשר
יותר משליש שבכסו, אלא על כרחך דמשום פרסום הנס
החמירו יותר חז"ל ממצות עשה, וכן משמע ממה שכתב
המג"א (סימן תרנו סק"ז) בשם הרש"ל דמי שחייב נדחקים,
אין צריך להוסיף שליש, ואפשר דאפילו המצוה עצמה אין
צריך לקנותה, דהוה ליה לדידיה הון רב, זולת נר חנוכה
וארבע כוסות. מבואר דשיטת רע"א היא דחייב לבזבז עבור
קיום מצות נר חנוכה אפילו הון רב.

וכן כתב בערוך השולחן (סימן תרעא ס"ב)... אולם הביאור
הלכה (סימן תרנו ד"ה אפילו) לא סבירא ליה לחלק בין נר
חנוכה לשאר מצות.... ושאלתי שאלה זו את מו"ח מרן
הגרי"ש אלישיב שליט"א, והשיבני שאינו צריך לבזבז הון כדי
להנתח ע"י רופא פרטי ובית חולים פרטי, כי לפני חנוכה
עדיין לא הגיע זמן המצוה, וגם כשהגיע כבר ערב חנוכה
ונכנס לבית חולים להנתח ונהיה אנוס, הרי לא עבר על מצות